

Nakon knjige „Pukovnik s violinom. Svijet Miodraga Bjelića (1920. – 2017.)“, koja je izazvala interes hrvatskih i stranih znanstvenika, profesor i povjesničar Vinko Tadić pripremio je knjigu svojih izabраниh ogleđa, eseja, polemika, prikaza i osvrtā, napisanih u rasponu od 2014. do 2019. godine, pod naslovom „Sat povijesti i čas (h)istorije“. Objavljena je u izdanju Povijesnoga društva Požege i Biro tiska d.o.o. Urednik je autor ovih redaka. Recenzenti su prof. dr. sc. Tvrtko Jakovina, doc. dr. sc. Dragan Karan i doc. dr. sc. Aleksandra Kučeković. Lektorica je Sara Del Vechio, a korektorica Mirna Obradović. Za izvrsno grafičko oblikovanje zaslužan je Mislav Bošnjak. Kao urednik svima iskazujem veliko hvala.

Povijest dolazi od glagola povjediti što je stara verzija glagola pripovijedati ili pričati, a u hrvatskom se jeziku ustalila kao višeznačnica koja obuhvaća prošlost (i prošlu zbilju, te prošlu sadašnjost), školski predmet (od osnovnih škola do sveučilišta) i znanstveno bavljenje prošlošću (historiografski rad). Istorija koja dolazi od grčke riječi istoria/ἱστορία također ima višestrukost značenja počevši od termina istraga, sustavno istraživanje i znanost preko značenja pripovijesti i povijesti do pojma znanja. Historija potječe od latinske inačice historia. Dijeli značenje s grčkim terminom. Sve tri riječi zajednički oblikuju publikaciju i djelovanje profesora Vinka Tadića.

Knjiga „Sat povijesti i čas (h)istorije“ ima višestruku važnost koja se ogleđa na najmanje tri razine. S jedne strane, ona je pokazatelj djelovanja i hrabrosti povjesničara i intelektualca u javnom prostoru u vidu objavljenih eseja, ogleđa, polemika i kraćih gotovo kontroverznih zapisa. Ocrtan je mentalni sklop te intelektualni i duhovni habitus autora. Napuštajući stroge znanstvene forme u pripadajućoj publikaciji, autor širi svoje horizonte i intelektualne ideje čime ova knjiga postaje studija slučaja za proučavanje intelektualnih ideja pojedinca, aktivista i intelektualca u ranom 21. stoljeću Požeške kotline koji je pozicioniran izvan okvira dominantnog diskursa.

S druge pak strane, Tadić ulazi u važne diskusije i doprinosi javnoj povijesti postavljajući pitanje: Čija je povijest? Je li povijest zbirka ukoričenih narativa službene historiografije, memorije prostora i vremena u vidu nazivlja ulica i datuma, koji su određeni od strane državnih i lokalnih institucija, ili niz zgrada, knjiga, zapisa, artefakata? Je li povijest skupina fragmenata prešućenih i zaboravljenih ličnosti, njihovih iskustava, emocija, ideja, postupaka i djelovanja? Drugim riječima, tko ima pravo na povijest i je li povijest imenica u jednini ili množini? Vinko Tadić jasno se određuje oko toga i zastupa čvrsti stav o revalorizaciji nekadašnjih i sadašnjih sugrađana te ocrta širu društvenu, religijsku i političku zavičajnu povijest opredmećenu likom i djelom pojedinca ili skupine (ponajviše pripadnika intelektualnih, ideoloških, religijskih i nacionalnih manjina). Ovakvi su tekstovi važan doprinos aktualnim društvenim problemima i izazovima oko Drugih što se u zapadnoj Europi i SAD-u najbolje uočava kroz #metoo i Black

lives matter pokrete koji se, među ostalim, dotiču spomeničke i kulturne baštine te oblikovanja pamćenja. Za Tadića, povijest je uvijek u množini.

Ovako složena publikacija daje čitatelju uvide u tematsku i kronološku raznolikost sugrađana, vjerskih i nacionalnih manjina te pokušaja brisanja, zaborava, prekrajanja i negativnog povijesnog revizionizma u lokalnoj sredini proteklih desetak godina čime knjiga postaje i prvorazredan izvor za sve buduće generacije. Čitajući ovu knjigu na sve tri razine (povijesni izvor, javna i intelektualna povijest, odnosno povijest ideja), čitatelj dobiva drugu dimenziju sadašnjosti i prošlosti Požege i Požeštine. Zanimljivo bi bilo vidjeti koliko su takve druge dimenzije sadašnjosti i prošlosti u duhu vremena odnosno u komparaciji s drugim slavonskim i hrvatskim sredinama. Ova nas knjiga, satkana riječima i rečenicama svoga autora Vinka Tadića, poziva na promišljanje o nama samima i Drugima što će dovesti i do boljeg razumijevanja, tolerancije i sklada.

Završit ću riječima povjesničara Tvrтка Jakovine o knjizi Vinka Tadića: „Zadaća povjesničara je objasniti, otkriti ili iznova osvjetliti one događaje i ličnosti iz prošlosti koji su zbog nekog razloga bili vrijedni, paradigmatični, zanimljivi za sredinu u kojoj su djelovali. Dobra historiografija propituje mitove, nastoji razobličiti ono što je krivo ili laž, bez obzira što mnoge sredine u zabludama žele živjeti, žele puno toga zaboraviti. Zadaća angažiranog intelektualca jest pokazati da unatoč dominantnoj atmosferi u društvu, oportunitetu i vladajućoj ideologiji, postoje oni koji znaju da glasni govor sada, nije samo borba za našu prošlost, već budućnost. Ova knjiga progovara na oba načina.”

Goran Đurđević